

korlátlan szimmetriája. Vajon ez a közösségfelfogás kellene-e a pedagógiának? (Hiszen még a „létező szocialista” pedagógiának baloldali alternatívái is sértésnek vették a *kommunapedagógia* minősítést, mely minősítést egyébként szintén *Kronstein* használta először.) A pedagógiai közösségfelfogások újrafogalmazásában, úgy tűnik, súlyosabb kérdés (mint a lokalitás-közösség teoretikusai számára) a *szabad egyének társulásának* problematikája. *Vercseg* irodalomelmzésében szóba kerül ez a gondolatkör is, bár hamar túlteszi magát a modern társadalom e nehéz, de megkerülhetetlen lehetőségén. Míg a pedagógia torkán viszont fennakad ez a gombóc...

Magam sem tudom még pontosabban megválaszolni; nem is egy recenzio feladata. Annyit mégis, hogy úgy vélem: ma egymás mellett léteznek, létezhetnek olyan pedagógiák, iskolák, melyek eszköztárukban igenelek, s melyek viszont tagadják a *közösséget* eszközrendszerükben. (Nem kényszerülnek a fogalmak – hitvallások – „összekenesésére”.) Hatékonyasá-

guk kizárólag azon mérhető, hogy vállalt és iskoláik kliensei számára lírdett értékeik megvalósulnak-e. Ennek megfelelően nem kötelezhető az iskola, hogy közösségszerűen szervezze tanuló csoportjait (meg persze nem tilthatja, ha e csoportokban közösségfejlődési folyamatok dinamizálódnak). Ennek megfelelően nem kötelezheti tanulóját sem (hiszen a tanuló jogviszony létesítések ez nem vállalt feltétel), hogy a közösségszükségletét az adott iskola adott csoportjában elégítse ki. Ám tudomásul kell venni, hogy ha az adott tanuló, tanulócsoporthoz (létező) közösségszükségletét az adott iskola keretei között kívánja beteljesíteni, akkor ennek pedagógiai feltételeit mégiscsak biztosítani kell. Ez persze jóval bonyolultabb konstelláció, mint az iskolai szervezet egyszerűen besorolni a természet adta közösségek világába.

Hát ezért küzd a mi szakmánk a fogalom meghatározásával és újrafogalmazásával. Ezért ajánlom a *Parola füzeteket* az Új Pedagógiai Szemle olvasóinak.

Vercseg Ilona: Közösség – eszme és valóság. Parola füzetek. Kiadja a Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest, 1993. 40 o.

Vercseg Ilona: Szomszédosság. Parola füzetek. Kiadja a Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest, 1993. 64 o.

TRENCSENYI LÁSZLÓ

A világ városai a történelem sodrában

„Alapjaiban rendült meg világban-létünk. A rohamos túl-emberesedés következtében (csupán az állat- és növényvilághoz képest voltunk emberek; mihielyt ezek eltűnnek, magunk is jelentéktelenné válunk) ma már egyetlen gondolatnak sincsen érvénye: márpedig a város nem egyéb, mint gondolkodásunk leginkább „elvont” (legvalóságosabb) összefüggéseinek formává tétele.”

Karátson Gábor: *Vakon, házak előtt*

Azon könyvek szerzői, amiket ismertettek, azokhoz a geológusokhoz hasonló, akik egy mély és földtörténetileg idős kanyon fenekéről indulva a kőzetrétegekbe rejtett fossziliák alapján

próbálják felkutatni a ma élő fajok eredetét, őseiknek és környezetüknek harcát. A paleontológus azért kutathat így, mert minden élőlény magában hordja múltját és lehetőségét.

A város természetéből adódóan – mert múlttal rendelkező organizmus – szemlélhető és vizsgálható e módszerrel. A térképeken fel nem lelhető, csak a szerzők fantáziavilágában megelevenedő városok történelmének néhány kiragadott filmkockáját mutatja be e könyvsorozat, mely időutazásra hívja az olvasót.

A városok története az emberi civilizáció történetével együtt és az által kezdődött. A városi település térben felgyorsultak azok az időbeli események, melyek az őstörténetből a történelembe vezettek át. A város latin nevében (civitas) ennek a bonyolult civilizációs folyamatnak a gondolati gyökerét kereshetjük, melynek áldásait és átkait sokszor alig szétválaszthatóan mindannyian érezzük. A város (Urbs) kialakítása azonban úgy is felfogható, mint a természet kizárásának kezdete, egy mesterséges milió megteremtése és fenntartása, egy adott történelmi kor lehetőségei között. Némi túlzással és egyszerűsítéssel állíthatjuk, hogy városaink néhány ezer éves története a természet elleni harc története is egyben. Az idő sodrában a városok megőrizték, tartósították az egyes történelmi időszak épített tájait, annak ellenére, hogy az ember mindig rombolt, át- és újraépített. Nagyszerűen ragadja meg képeiben e sorozat: miként haladt az ember jövőjébe a város által, és egyszersmind a város miként jelentett számára horgonyt, kötődést is saját múltjához.

A történelmi város méreteinek, szerkezetének és arányainak változása is jól nyomon követhető a könyvek lapjain. Ezek tanúsága szerint a XIX. századra bomlott fel, tűnt el végérvényesen a városokat egykor védő, határaitak kijelölő vár(os)fal. E folyamat azt jelzi, hogy a város ekkorra győzte le múltjának „akadályait”, és szabadságának erejével ekkor vált képessé új, nagy területek meghódítására. Ezzel együtt szűnt meg, illetve alakult át a hagyományos városszerkezet. A ter-

jeszkedő, „felrobbant” város így veszítette el emberléptékét is, a lakóházak és utcák polgárai hangyává törpültek. A megbomlott városban a kapcsolatok és viszonyok is megváltoztak: a városi és a privát tér elszigetelődött egymástól. Az egyre bonyolultabban szerveződő társadalom a városban sok és sokféle irányító központot hozott létre (irodák, tőzsde, minisztériumok, parlament), később ezek öngerjesztéssel újabb növekedést indítottak be. A közélet terei ezáltal egyre kevésbé lettek arányban a város méreteivel. Amíg az ókori színház a város minden polgárának közösségi teret és élményt tudott adni, az újkori opera legfeljebb a városlakók ezredrészét volt képes befogadni. Ugyanakkor az új „közterületek” elnyelték és az ismeretlenségbe sodorták a milliós tömegeket. A terjeszkedő város rombolásától ugyan megmenekültek a legfontosabb régi épületek (letűnt stílusok emlékeként), később ezek a kollektív tudatban „műemlékké” lényegültek át, véglegesen kiszorulva így a mindennapi életből. Saját múltunktól, kultúránktól való elszakadásnak és elidegenedésnek az emlékművei lettek.

Önismeretünk része kell hogy legyen épített környezetünk múltbeli lehetőségeinek és jelenbeli lehetetlenségeinek tisztánlátása.

Számtalan könyv látott már napvilágot e témáról, de ezek közül tán egyet sem lapozgathatnak olyan sokan, akkora élvezettel és fantáziálásal, mint e sorozat eddig megjelent két darabját. (A később megjelenő kötetek újabb izgalmakat ígérnek: egy Duna menti, egy közép-amerikai és egy arab város fejlődésmo­delljét mutatva be.) A megismerők kíváncsiságát jó arányérzékkel elégítik ki a szerzők. Egy-egy korszakot, stílust nemcsak átfogóan, a városokat madártávlatból, kívülről szemlélve láthatjuk, de bepillantást nyerünk a hétköznapi teendők emberarcú világába is. E könyvek igazi erénye, hogy bonyolult tér- és idődi-

menziójú, szerteágazó gazdasági, szociológiai és művészettörténeti folyamatokat egyszerűsítve, világosan tudnak az olvasók elé tárni, sok új, izgal-

mas információt adva, a képzelőerőt is megmozgatva. Visszafelé lapozgatva is élvezhetők. Sőt!

(Xavier Hernandes és Pilar Commes: Barmi – egy mediterrán város és Hambeck – egy Hanza-város. A világ városai a történelem sodrában. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1993.)

BOTH MÁRIA



Szőke Zsolt, 11 éves

FŐVÁROSI MELLÉKLET



A pedagógiai szakma sokféle érdektagságának egyik fontos kifejeződési lehetőségét jelenthetik a szakmai civilszervezetek.

1989 után meglehetősen gyorsasággal indult meg szerveződések. 1991 őszén már több mint 70 pedagógiai szakmai szervezetet (társaságot, tanáregyesületet, alternatív pedagógiai mozgalmat stb.) tartottak nyilván. Minden bizonnyal számuk azóta tovább növekedett.

A pedagógiai civilszervezetek létrejöttét, tevékenységük megindulását követően azonban nem teremtődött meg a szakmai nyilvánosságban e szervezetek önkifejezésének, bemutatkozásának lehetősége. A jelentős számú szakmai szerveződésekből csak néhány tudta céljait, tevékenységét, érdekérvényesítési törekvéseit a szakmai sajtóban a nyilvánosság elé tárni, pedig az oktatás-nevelés különböző történéseivel kapcsolatos szakmai véleményeknek, álláspontoknak a nyilvánosság előtti megjelentése nélkül e szervezetek nem tölthetik be érdemben legfontosabb feladatukat, a különböző szakmai csoportok érdekeinek érvényesítését, az érdekek különböző szinteken történő egyeztetését.

Az Új Pedagógiai Szemle a Fővárosi Közgyűlés Oktatási Bizottságának jelentős anyagi támogatásával fórumot szeretne teremteni a különböző pedagógiai civilszerveződések számára, annak érdekében, hogy egyrészt bemutathassák céljait, törekvéseit, másrészt, hogy kifejthessék az oktatáspolitikai, a tartalmi fejlesztés aktuális történéseivel kapcsolatos szakmai véleményüket.

Mostani összevont számunkban a Magyar Szakképzési Társaság főtítkárával, Szemes Györggyel közlünk interjút részben az egyik legnagyobb pedagógiai szakmai szervezet tevékenységéről, részben a pedagógiai civilszervezetek szakmai érdekérvényesítő funkciójának lehetőségeiről. Másik interjúnk egy – az előbbinél talán kevésbé ismert – fővárosi szakmai civilszerveződést, a Budapesti Gimnáziumok Igazgatói Kollégiumát mutatja be. A Doba Lászlóval, az Eötvös József Gimnázium igazgatójával készült beszélgetés bepillantást enged egy jellegzetes szakmai csoportot tömörítő szerveződés mindennapi tevékenységébe.

Sorozatunkban korántsem szeretnénk ragaszkodni az interjú műfajához. Örömmel vennénk, ha a működő pedagógiai civilszerveződések a pedagógia világát ma foglalkoztató kérdésekről kifejtjenek nézeteiket, olyanokról, mint például a tartalmi szabályozás, a vizsgarendszer, az iskolafenntartás, a felügyelet. Szívesen közölnénk a szakmai szervezetek véleményét a már elkészült különböző dokumentumokról, például a Nemzeti alaptanterv nyilvánosságra került részleteiről, a készülő követelményrendszerrel és a kerettantervekről, illetve a megjelenő új tankönyvekről. Mint ahogyan azt is hasznosnak tartanánk, ha a szakmai szervezetek kifejtenék álláspontjukat a folyamatosan gazdagodó alternatív pedagógiai kínálatról, az iskolakísérletek eredményeként megjelenő új projektekről.

Meggyőződésünk, hogy többek között a pedagógiai szakmai szervezetek ilyen jellegű megnyilvánulásai teremthetik meg azt a légkört, amelyben a politikai arculat helyett a szakmaiság válik mindennek mértékévé, s amelyben végre valóságos, ha úgy tetszik, pragmatikus értelmet nyer, a ma még sokszor elvontnak tűnő demokrácia.